

Маркіян Шашкевич

ПОЕЗІЇ

БАНДУРИСТ

(Уривок з піснетвора «Перекинчик бісурманський»)

ПІСЕНЬКА 1

Бувало, весною, як ліс розів'ється
І чистими птичок гукне голосами,
Дуброва, як дівка, в цвітя прибереться,
Пчілка задзвонить лугами, полями,
Стадами весело заграє долина,
А в ріці рибонька аж носить водою,
З пісеньков із поля вертає дівчина,
Плугатар за плугом з довгою думою;
Бувало, весною, як голуб сивенький,
Із оком ясеньким, як око святого,
Під полов бандурка, в устах пісень много,
Щороку приходить Соловій старенький.
А всі го за батька рідненького мали:
Старії і діти, молодці й дівчата,
Як батька з дороги, всі єго вітали,
У селі му кожда своя була хата.
Бо й годен був того! Бувало, з'явиться,

Мов сонце на небі, заспіва, заграє,
То всякий веселий, о журбі й не сниться,
Бо ж то й нема пісні, як сей заспіває.
Заведе довгими думку голосами,
З-під могил, казав би-сь, холодочком віє,
Стиха поговорить з батьками-князями,
Старі молодніють, бо й сам молодніє.
Або ж і дівчатам коли заспіває,
Тьохкають серденька, бо він відгадає,
Що із миленькими говорять дівчата.
Дівча спаленіє, спустить оченята,
Зиркне по миленькім, очами питає:
«Де він придивився?.. Як він добре знає!..»
За тоє всякому припав до серденька,
Як до голубонька голубка сивенька,
За тоє го всюди звали Соловієм.
Пісні ж бо то, пісні! Таких ми не вмієм!..

ПІСЕНЬКА 2

Як гомін по лісі, звістка несесь мила:
«Іде Соловій наш! Нові несе пісні,
Пісні нечувані і думки незвісні!»
Радість у серденьку всякому зацвіла.
І вийшли назустріч, і ждали на мості.
Підходить, склонились, згомоніли: «Гості!»
До села проводять; всякого вітає,
О щастю, здоров'ю, родині питає.

* * *

Чого ж то у лузі головку склонила,
Відав, тучу чує березочка біла?
Чого ж то півець наш, чого він сумує?..
Видко, що з тяжкою журбою несеться,
Бо око стемніло, тяжко серце б'ється,
А на личку смуток — чи нещастя чує?
Йде селом, бувало, весело і сміло,
З хаткою, з деревцем кожним розмовляє,
Вдарить у бандурку, здрібненька заграє
Козачка чи шумку, аж згадати мило!..
А нині, як не той: клонить волос сивий
На грудь піснословну, журиться, сумує,
Мовчки поступає, пісеньку не дзвонить,
З дітьми ся не бавить — чи лихо віщує?
Чи жаль тисне серце за другом миленьким,
Може, за сестрою, за братом рідненьким?
Чи, може, ідучи з далекої дороги,
Ходом утомився і примучив ноги?
Не змучив він ноги, ходом не втомився,
Вчуєте, пташечки, чого зажурився.

ПІСЕНЬКА 3

Присів на царинці; молодь обступила,
Як цвіточку пчоли, а старшина сіла.
І вийняв бандурку, і обтер полою,
І став ї строїти, і повів рукою
По струнах злегенька; струни згаморили.
Півець розуміє, бо з ним говорили;
Вже літ сорок і два їх бесіду знає.
І вдарив сильнійше і скорше тручає.
І стали гриміти та бескидським громом,
І стали шуміти та степовим шумом;
То знов заскипіли, як води старого
Отця Славутиці, бо о нім думає
Півець і мислюю честь єму співає.
То знов злебеділи, як би галич много,
Стадами злетівши, чисте поле вкрили.
То знова злегенька, стиха гомоніли,
Мов згадка літ давніх і минувшой долі,
Щораз то тихше і тихше бриніли,
Розлетілись за півця думкою по полі,
А накінець зглохли — зовсім заанімили.

[1840–1842]

БЕЗРІДНИЙ

Кому бог в груди дав серце м'ягеньке
І дав вродитись в добрую годину,
Щастє, як літом сонічко тепленьке,
В житю му всяку огріває днину;
Й світ ему милий, і солодка нічка,
Мислі веселі, і серденько грає,
Як у дуброві тихенька криничка,
Днина за днинов так єму спливає.
Лиш хто в посестру взяв тяжку недолю,
Що давить серце, як відьма кошава,
Хто вражій нужді попався в неволю,
Кому з журбами і сон, і забава —
Тому ніт місця ані супокою,
Нудиться світом, нудить і собою;
Туга до серця, як гадь, ся вселила,
З'їдає мислі, як змія зірочки,
Груди зсушила, здоровля знорила,
Хліб му не милий, не терпить сорочки.
Ще ж то, хто може із серця сплакати,
Чи у куточку, чи за углом хати,
Чи у грудь брата, чи хоть в жменю друга,
Хоть на часочок сплине з серця туга.
Лиш коли сльози в грудях скаменіли
І в тяжку скалу над серцем ся збили,
Разів із десять щодень рад би-сь вмерти:

Годі а годі!.. Потіхи ні смерти.

2 листопада 1840, Нестаничі

БОЛЕСЛАВ КРИВОУСТИЙ ПІД ГАЛИЧОМ (1139 р.)

Не згасайте, ясні зори,
Не вий, вітре, зниз Дністра,
Не темнійте, красні звори,
Днесь, Галиче, честь твоя!

Бо хто русин, підлітайте
Соколами на врага!
Жваво в танець, заспівайте
Піснь веселу: гурра-га!

Побарися, облак тьмистий,
Ще годинку, ще постій,
Тобі прийде розповісти
Славний руський з ляхом бій.

Од Бескида аж до моря
Піснь весела загула,
Від запада аж де зоря

Чути голос: гурра-га!

Покрай Дністра, край бистрого
Ясний сокіл там жене,
Ярополка київського
Скоропадний кінь несе.

Гей, хто русин, за ратище,
В крепкі руки меч ясний,
Шпарка стріла най засвище:
Гордий ляше, день не твій!

Не оден ти город красний
Лютим мечем розметав,
Руки не оден нещасний
По родині заломав!

Нині щезла пуста слава,
Скверний розірвавсь вінець,
Сорок восьма крвава справа,
Гидний дала ти кінець.

Бач, Болеслав гордовитий
Поклоном низеньким впав,
Враг, напасник сановитий,
На чужім коні втікав.

Радость, радість, галичани!

Не загостить більше враг,
Грими, Дністре, шуми, Сяне!
Не прискоче вовком лях!

[1834]

ВЕСНІВКА

Цвітка дрібная
Молила неньку,
Весну раненьку:
«Нене рідная!
Вволи ми волю —
Дай мені долю,
Щоб я зацвіла,
Весь луг скрасила,
Щоби я була,
Як сонце, ясна,
Як зоря, красна,
Щоби-м згорнула
Весь світ до себе!» —
«Доню, голубко!
Жаль мені тебе,
Гарная любко;
Бо вихор свисне,

Мороз потисне,
Буря загуде, —
Краса змарніє,
Личко зчорніє,
Головоньку склониш,
Листоньки зрониш, —
Жаль серцю буде».

ВЖЕ СОНЦЕ КРАСНО...

Вже сонце красно —
Хвала-бо — встало,
Бачте, як ясно
Світом засяло!
Нічні, сонливі
Мраки розбило;
Боже, ах, боже,
То твоє діло!

Весело, мило
На світ глядіти,
Добро приспіло:
Радуйтеся, діти!
Гомін лісами,
Піснь дубровами
Щастє разносить,